

VÄXTER SOM FÖDOKÄLLA FÖR RENAR INOM OMRÅDET FÖR GRUVEXPLOATERING I FÄBOLIDEN

2004-02-13

Ulf Sperens
Torbjörn Johnson

Pelagia Miljökonsult AB

1. Renbete, generellt och i Fäbolidenområdet

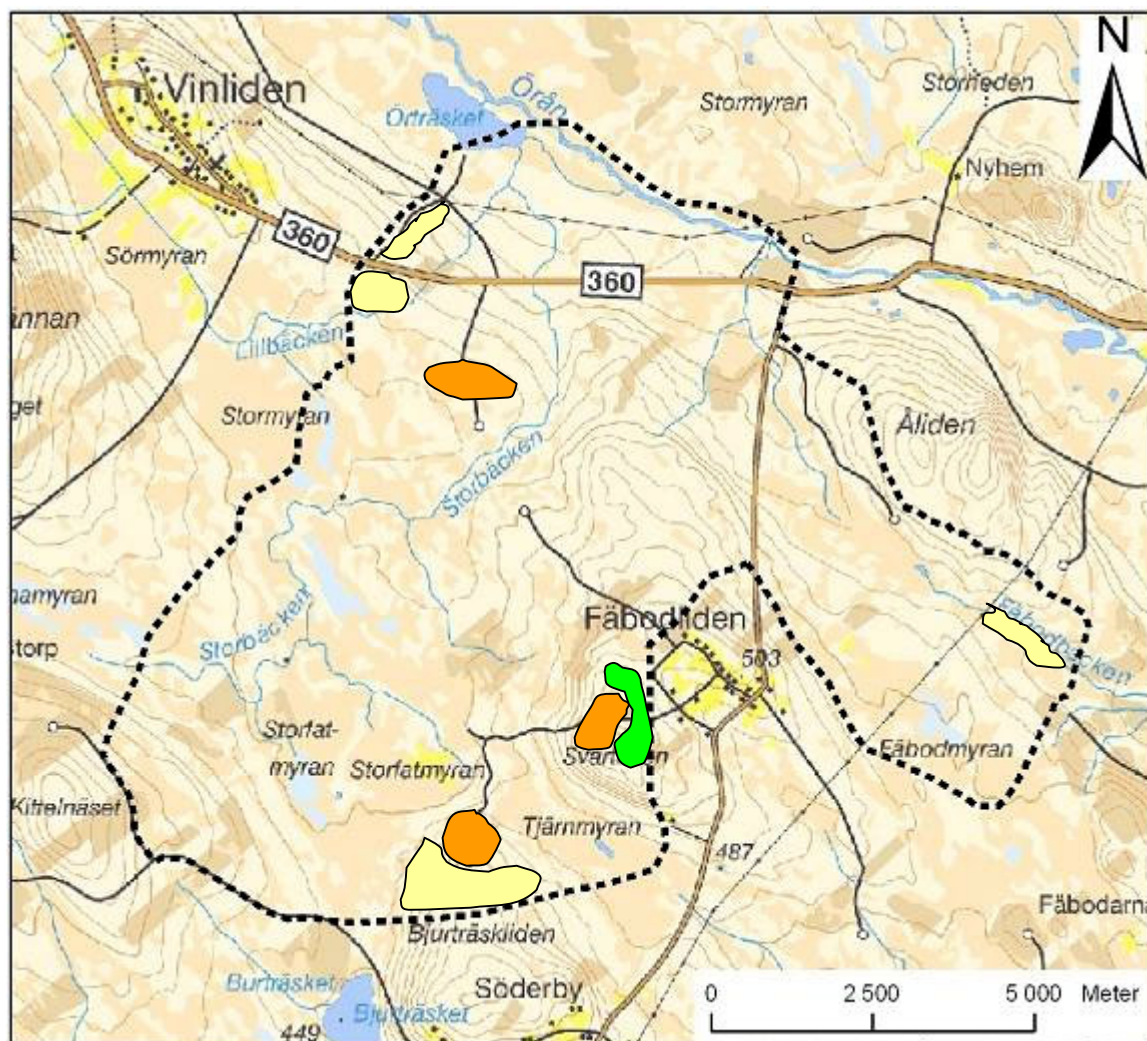
Fäboliden ligger relativt långt ned i skogslandet. Detta medför att området inte utnyttjas av Vapstens sameby som sommarbete åt renar, då renarna istället finns på bete i fjällen under sommaren (Lars Omma, muntligt 2004). Troligen kan området utnyttjas under sen höst till tidig vår (cirka oktober – april) för vinterbete. Utifrån dessa premisser, så ges här en översikt över områden inom Fäbolidens koncessionsområde, som hyser lämpliga renbetesbetingelser utifrån växtsammansättning under höst till vår.

Först och främst måste man konstatera att renar föder sig på många olika arter (fler än 100 olika arter). Allt ifrån lavar till ris, gräs, halvgräs, örter och svampar (Warenberg med flera 1997, Gaare & Danell 1998). Därför kommer ett stort antal växter inom Fäboliden att kunna vara intressanta, som föda för ren. Under hösten kan ren livnära sig på ett stort antal arter, såsom ris (t. ex. blåbär, odon, kråkbär), örter (t. ex. vattenklöver, gullris, blodrot, ängssyra), gräs/halvgräs (t.ex. flaskstarr, trådstarr, norrlandsstarr, tuvull, och den för renarna viktiga kruståteln) och svamp (Warenberg med flera 1997, Gaare & Danell 1998). I stort sett är dessa arter vanliga i Västerbottens län, som helhet och likaså vanliga i Fäboliden. Naturligtvis hyser skogarna inom Fäbolidens koncessionsområde, som oftast är grandominerade, en stor mängd ris. Myrarna hyser i sin tur mycket av starr och halvgräsen, samt den begärliga vattenklövern. Unga hyggen (cirka 1- 10 år gamla) i området hyser rikliga mängder kruståtel. Äldre hyggen förlorar efter hand dominans av kruståtel, till förmån för tuvtåtel, ris, vide och björk. Därför är det svårt att peka på några specifika områden (förutom de unga hyggenas rikliga förekomst av kruståtel, se markering i Figur 1), som kan utgöra begärliga renbetesområden. I princip finns lämplig föda för renarna inom alla olika biotoper i Fäbolidenområdet.

På ungefär samma vis, som under hösten, förhåller betet sig för renarna under tidig vår. Fast då är späda gröna skott, som sticker upp ur snön eller som kan krasas fram begärlig föda. Särskilt begärlig är tuvull, tuvsäv, flaskstarr, rötter av vattenklöver och kruståtel (Warenberg med flera 1997). Inte heller här finns specifika områden, som kan avses ha större vikt än andra områden inom Fäboliden. Snarast är det topografin tillsammans med expositionen, som faller avgörande för vilka arter som konsumeras. Det vill säga barfläckar, som tidigt framsmälts av solen är begärliga områden för renars födosök, mer eller mindre oberoende av vilka arter som tinat fram. Dessutom är de arter, som utnyttjas av renarna vanliga arter, vilka står att finna i princip var som helst utanför koncessionsområdet i Fäboliden.

Däremot är vinterbetet av stor betydelse för renarnas fortlevnad. Under vintern tillgodogör sig renar till mer än 50% (upp till cirka 80%), av födans biomassa, på lavar (Eriksson med flera 1981, Warenberg med flera 1997, Gaare & Danell 1998). Därför är det utifrån denna synpunkt av största vikt för renarna att det finns buskartade och marklevande lavar att konsumera under vintern. I Fäboliden finns dessa arter, såsom renlav, islandslav, norrlandslav, bägarlavar och fönsterlav, endast i ringa omfattning. Framför allt på myrarnas torrare partier växer det buskformiga lavar om än i liten omfattning. Överlag, så finns ytterst liten mängd buskformad lav i skogarna, då dessa är mer eller mindre dominerade av ris, då skogarna utgörs mestadels av typen frisk blåbärskog eller sumpskog. Tallhed saknas helt i området, vilken vanligtvis är bevuxen av buskformade och markväxande lavar.

En viktig födoresurs är dock "hänglavar", i de fall renarna inte kan komma åt vegetationen på marken (Eriksson med flera 1981, Warenberg med flera 1997, Gaare & Danell 1998). Sådana situationer är inte ovanliga vid snörika vintrar eller vintrar med upprepade kall- och töperioder, som skapar en hård svårforcerad isskorpa för renarna. I Fäboliden finns dock generellt liten mängd av "hänglavar". Endast ett smärre område i Svartliden (Figur 1) hyser rikligt med garnlav (*Alectoria sarmentosa*), så pass att träden är mer eller mindre draperade av laven. I övrigt finns det mindre till enstaka förekomster av garnlav, samt *Usnea* och till viss del *Bryoria* i de äldre skogspartierna inom området. De områden som hyser en mindre mängd "hänglavar" är markerade i Figur 1. De områden med endast enstaka förekomster av "hänglav" är tämligen jämnt spritt över hela Fäbolidenområdet och har därför inte markerats i Figur 1.

Figur 1. Områden inom Fäbolidens koncessionsområde, som hyser viktiga biotoper för renars födointag. Orangea fält markerar unga hyggen med riklig förekomst av kruståtel. Klargrönt område visar riklig förekomst av garnlav (*Alectoria sarmentosa*). Gul färg visar områden med en mindre mängd "hänglavar".

2. Referenser

- Eriksson, O., Palo, T. & Söderström, L. 1981. Renbetning vintertid. Växtekologiska studier 13. Svenska Växtekologiska Sällskapet, Uppsala.
- Gaare, E. & Danell, Ö. 1999. Bruk av beiter og områder. I: Reindrif i Nordvest-Europa – biologiske muligheter og begrensninger. Nordisk Ministerråd, TemaNord 1999:510.
- Warenberg, K., Danell, Ö., Gaare, E. & Nieminen, M. 1997. Flora i renbetesland. Nordiskt Organ för Renforskning och A/S Landbruksforlaget.

Muntliga referenser

- Omma, L. 2004. Vapstens sameby, ref. C. Axelsson, Golder Associates.